

Marko Mäki-Hakola 17.1.2023

MTK:n metsäpoliittiset ilmastokeinot - Metsien ilmastohyödyt saavutetaan aktiivisella hoidolla ja käytöllä

Tausta

Maa- ja metsätalous ovat ainoita toimialoja, jotka normaalitoiminnassa sitovat hiiltä ja hillitsevät ilmaston muutosta. Maa- ja metsätaloustyöntekijät tekevät työtä luonnonvarojen kanssa ja ovat olleet ensimmäisiä ryhmiä, jotka elinkeinoissaan ovat kohdanneet ilmastonmuutoksen ja sen vaikutukset. MTK:lla on ilmasto-ohjelma ja järjestö luo valmiuksia viljelijöille ja metsänomistajille hillitä ilmastonmuutosta ja sopeutua siihen omassa elinkeinotoiminnassaan. Järjestö esitti jo vuonna 2018 ilmasto-ohjelmassaan keinot ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi.

Ilmastolle keskeistä on päästä nopeasti eroon fossiilisista polttoaineista ja saada niiden päästöt alas. Uusiutuvat raaka-aineet on tuotava fossiilisten tilalle. Puhuttaessa hiilinielujen kehittämisestä on metsien nopea uudistaminen ja kasvu sekä tätä kautta hiilensidonta, turvattava. Samaan aikaan metsiemme on oltava sopeutumiskykyisiä ja kestävä myös sään ääri-ilmiöitä. Yhteiskunnassa on siirryttävä fossiilitaloudesta biokiertotalouteen, jossa materiaalit hyödynnetään moneen kertaan ja uusi kierto tuleva materiaali on uusiutuvista lähteistä.

Ilmastonmuutos uhkaa myös luonnon monimuotoisuutta. Ilmastonmuutoksen hillintä mahdollistaa myös monimuotoisuuteemme säilymistä. Luontomme on oltava monimuotoista ja muutoskestävää, jotta luonto kykenee sopeutumaan muuttuvaan ilmastoon ja muutoksen seurauksiin.

Fiksua ilmastopolitiikkaa – eroon fossiilisista

Suomen on ajettava kansainvälisesti kunnianhimoista ilmastopolitiikkaa. Hillintätoimenpiteiden tulee olla kustannustehokkaita ja oikein kohdennettuja. Ilmakehä ei tunnista valtioiden rajoja, ja siksi toimia tulee tarkastella globaalisti. Resurssi- ja kustannustehokas toiminta ei missään tilanteessa saa johtaa fossiilisten käyttöön ennen uusiutuvia materiaaleja.

Uusiutuvien raaka-aineiden ja materiaalien onkin oltava etusijalla fossiilisiin verrattuna. Suomen on aktiivisesti kannustettava toimenpiteisiin, joissa luovutaan fossiilisten energialähteiden käytöstä. Niin kauan kuin käytetään fossiilisia energialähteitä, ei ole perusteltua vähentää esimerkiksi bioenergiaa tai muita uusiutuvia. Samanaikaisesti on huolehdittava huoltovarmuudestamme ja pienennettävä riippuvuutta tuontienergiasta.

EU:n ja kotimaan politiikan sekä teollisen ja energian tuotannon painopiste on oltava fossiilisten raaka-aineiden käytön minimoinnissa. Ilmastohyötyjen lisäksi on huomattava, että metsiin perustuva elinkeinotoiminta, jalostusta ja yrittämistä on kaikkialla Suomessa. Alan aluetaloudellinen merkitys on valtava. Fossiilitalous on myös tulonsiirto kotimaasta ulkomaille.

Metsät ovat Suomelle äärimmäisen tärkeä ja monipuolinen hyvinvoinnin lähde, jonka laaja-alainen merkitys tulee tiedostaa ilmastopolitiikassa. Puunjalostustuotteet ja niiden valmistuksen mahdollistava metsätalous voivat jatkossa tarjota vielä nykyistä merkittävästi enemmän ilmasto- ja taloushyötyjä.

Metsien kasvuun ja terveyteen panostaminen on keskeistä

Metsien hiilinielujen jatkuvaan kasvattamiseen perustuva ilmastopolitiikka ei ole mahdollista. Mikäli metsien hoitoon ja käyttöön ei panosteta, on vaarana ajautua kierteeseen, missä puuston kasvu ja hakkuumahdollisuudet hidastuvat ja metsien hiilensidontakyky heikkenee. Metsien hiilivarasto on

vuosikymmenten hoidon ansiosta kasvanut jatkuvasti ja metsät sitovat edelleen huomattavasti enemmän hiiltä kuin päästävät.

Suomen metsien hiilivarastoa voidaan edelleen kasvattaa samaan aikaan kun metsien käyttöä lisätään. Tämä edellyttää poliittisia päätöksiä, joilla kannustetaan metsien kasvun kannalta oikein ajoitettuun hoitoon – ei hoitamatta jättämiseen. Metsien kasvua ylläpitävä metsänhoito on edullista ja tehokasta ilmastopolitiikkaa. Metsävarojen kartuttaminen ja puupohjaisten tuotteiden tuotanto yhdessä vastaavat ilmastonmuutoksen haasteeseen vahvistaen samalla Suomen taloutta ja työllisyyttä. Aktiivisesta metsänhoidosta hyötyvät metsänomistajat, puuta käyttävä teollisuus, Suomen kansantalous sekä ilmasto. Aktiivinen metsänhoito on yhteiskunnan kokonaisedun mukaista toimintaa. Esitetyt toimet kasvun lisäämiseksi ja metsien hyödyntämiseksi on mahdollista tehdä niin, että metsien muut ekosysteemipalvelut ja monimuotoisuus turvataan.

Aktiivinen ja oikeaan aikaan toteutettu metsien hoito on myös osa metsien terveyden edistämistä ja metsätuhojen ennaltaehkäisemistä eli varautumista ilmaston muutoksen mukanaan tuomiin riskeihin ja resilienssin vahvistamista. Yksinkertaistaen metsänhoito vähentää metsätuhoriskiä, joka voi toteutuessaan kääntää metsän hetkessä hiilinielusta päästölähteeksi. Metsät ovat hyviä sitomaan hiiltä, mutta etenkin ilmaston muuttuessa epävarma hiilivarasto.

Hakkuiden rajoittamiselle ei perusteita

Suomella on metsien hiilivaraston kasvattamiseen käytännössä ollut julkisuudessa esillä kaksi vaihtoehtoa. Ensimmäisenä vaihtoehtona on viime aikoina esitetty hakkuiden vähentämistä, joka näivettää suomalaisten hyvinvointia. Metsien hiilinielua ja -varastoa ei voida pitkään kasvattaa hakkuita rajoittamalla. Riski nielun tyrehtymisestä ja hiilivaraston purkautumisesta kasvaa puuntuotannollisesti yli-ikäisissä metsissä. Hakkuiden vähentäminen tarkoittaisi käytännössä joko uudistushakkuiden tai harvennushakkuiden rajoittamista. Uudistushakkuiden vähentäminen pienentäisi mm mahdollisuuksia ilmastoystävälliseen puurakentamiseen. Harvennushakkuiden vähentäminen lisäisi entisestään metsänhoidon rästejä. Samalla menetettäisiin tulevia hakkuumahdollisuuksia ja fossiilisten raaka-aineiden korvaamista.

Vähemmälle viime aikojen keskustelussa on jäänyt panostaminen metsien hoitoon, jolla on runsaita hyötyjä sekä ilmastolle että taloudelle. Samalla voidaan lisätä myös panostuksia monimuotoisuuden turvaamiseen. Metsien hoidon aktiviteettia voidaan edelleen lisätä ja siten tehostaa hiilen sidontaa.

Metsien hoidolla on Suomessa menestyksenkäs historia. Metsien puuston määrä ja hiilivarasto ovat kasvaneet merkittävästi. Metsien yhteenlaskettu hiilivarasto on kasvanut joka vuosi 70-luvulta asti. Metsät sitovat edelleen huomattavat määrät hiiltä vuosittain. Metsien käytön ja hakkuiden vähentäminen luultavasti johtaisivat hiilensidontakyvyn heikkenemiseen ja lisähaasteisiin tulevaisuudessa.

Suomen metsien puuston määrä on 2,5 miljardia kuutiometriä. Puumäärä on korkeampi kuin kertaakaan vuonna 1921 alkaneen mittaushistorian aikana. Puuston vuotuinen kasvu on nyt 103 miljoonaa kuutiometriä. Kasvu oli kaksinkertaistunut viimeisen 50 vuoden aikana. Kasvu on kääntynyt hieman laskuun viime vuosina, mutta oikeilla keinoilla kasvutrendiin voidaan palata tulevaisuudessa.

Turvamaiden metsätaloutta on tarkasteltava kokonaisuutena

Ilmastotoimissa erityisesti turvemaita tulee tarkastella huolellisesti. Turvamaiden kokonaispäästöjen arviointi on olennaista. Ilmaston kannalta sekä metaani että hiilidioksidipäästöt on voitava arvioida.

Soiden ojitus metsätalouden käyttöön menneinä vuosikymmeninä oli voimallista. Nykyään uudisojitusta tulee välttää. Ojituksissa on tehty myös virheitä, eikä niillä aina saavutettu metsätaloudellista hyötyä. Heikosti tuottavat suometsät tuleekin joko ennallistaa tai jättää ennallistumaan. Hyvässä kasvukunnossa

olevat entiset suot lähestyvät päästöiltään kivennäismaita ja niiden käyttö metsätalouteen on myös ilmastolle hyödyllistä. Jokaisessa metsässä kannattaa kuitenkin arvioida, olisiko jatkuvalla kasvatuksella mahdollisuuksia.

Tuhkalannoituksella voidaan parantaa suometsien kasvua ja ilmastohyötyjä. Harvennushakkuissa kannattaa aina tarkastella voidaanko kohteella kunnostusojitusten lisäksi tai jopa niiden asemasta käyttää tuhkalannoitusta. Puiden kasvu ja samalla haihduttaminen kiihtyy, eikä vedenpinta laske liikaa.

Ilmastonmuutokseen varautuminen tarkoittaa, myös jatkuvaa metsien hoitomenetelmien arviointia. Sen lisäksi, että ojasvyvyksiä tulee kokonaisuutena tarkastella, voivat kuivemmat kesät kaikkiaan tarkoittaa ojasvyvyksien pienentämistä.

Panostusta metsänhoitoon kannattaa tehdä monipuolisesti

Metsien kasvua ja hiilen sidontaa voidaan parantaa myös tutuilla metsänhoitotöillä.

Taimikon ja nuoren metsän hoito

Oikea-aikainen taimikon ja nuoren metsän hoito mahdollistaa puuston järeytymisen ja laadukkaan tukkipuun tuottamisen esimerkiksi puurakentamisen tarpeisiin. Suomessa on satojatuhansia hehtaareita taimikoita ja nuoria metsiä, joissa hoito on myöhässä ja metsän suotuisa jatkekehittyminen on vaarantunut. Taimikoiden ja nuorten metsien oikea-aikainen hoito vahvistaa niiden tuhonkestävyyttä ja sopeutumiskykyä ilmaston muuttuessa.

Metsien ravinnetalouden edistäminen

Oikea-aikainen ja huolellisesti kohdennettu lannoitus on nopein ja kustannustehokkain tapa lisätä metsien hiilensidontaa. Tuhkalannoituksen lisääminen turvepohjaisilla mailla mahdollistaa pitkäkestoisen ravinneyhödyn. Samaan aikaan kunnostusojitusta voidaan oikein kohdentaen vähentää nykyisestä, jolloin vältetään turpeen hajoamisesta aiheutuvia päästöjä.

Jalostetun siemenviljelyaineiston hyödyntäminen;

Metsänjalostuksella ja jalostetun viljelymateriaalin käytöllä voidaan lisätä merkittävästi puuston kasvua, tuho- ja ilmastokestävyyttä sekä parantaa puuston teknistä laatua. Jalostetulla siemen- ja taimiaineistolla päästään jopa 20 % parempaan kasvuun metsikkösiemeneen verrattuna. Jalostus perustuu kotimaisiin puulajeihin. Uudistaminen tulee tehdä nopeasti hakkuiden jälkeen.

Metsäkadon ehkäisy ja metsittäminen;

Suomi on yksi harvoista Euroopan maista, jossa metsäpinta-ala vähenee. Viimeisen kymmenen vuoden aikana metsiä on raivattu muuhun käyttöön keskimäärin 14 000 hehtaaria vuodessa. Metsäpinta-alan väheneminen tulee pysäyttää metsittämällä joutoalueita ja ehkäisemällä metsän muuttamista muuhun käyttömuotoon. Metsätalous ei Suomessa aiheuta metsäkatoa. Itseasiassa kannattavan metsätalouden harjoittamisen edellytysten turvaaminen ehkäisee metsäkatoa.

Panostukset metsien hoitoon ovat äärimmäisen kustannustehokas tapa hillitä ilmastomuutosta. Lisätoimilla metsiin sitoutuneen hiilitonnin kustannukseksi muodostuu vain murto-osa siitä, mitä menetettäisiin arvonlisäyksessä, jos puun käyttöä ja hakkuita pyrittäisiin vähentämään. Metsien hoitoa lisäämällä parannetaan tulevaisuuden mahdollisuuksia hyödyntää metsiä ja näin tuottaa sekä suoraa että epäsuoraa hyvinvointia Suomelle.

Metsissä käytetään paikkaan sopivia monipuolisia keinoja

Metsänomistajilla on käytössään runsaasti erilaisia metsänhoitomenetelmiä. Jatkuvaa kasvatusta tarjotaan usein yleiseksi ratkaisuksi. Menetelmä ei kuitenkaan sovi kaikkialle, mutta esimerkiksi turvemetsien kasvatuksessa jatkuvan kasvatuksen lisääminen on perusteltua. Eteläisessä Suomessa jatkuvan kasvatuksen tuloksena on kuusettumisen lisääntyminen, jolloin alttius esimerkiksi kirjanpainajatuhoille kasvaa.

Metsätaloudessa on aiemmin tehty myös heikommin onnistuneita toimia. Esimerkiksi kaikki soiden ojitukset eivät ole johtaneet toivottuun metsien kasvuun. Esillä ollut ennallistaminen kannattaakin suunnata vanhoille heikkotuottoisille ojitusalueille ja ennallistamiselle turvata riittävä rahoitus.

Metsät tulisi säilyttää metsinä. Esimerkiksi infra- ja sähkönsiirtoverkkorakentaminen tulee toteuttaa metsäkato minimoiden. Suometsät tulisi säilyttää metsinä ja metsien muuttamiselle toiseen käyttöön tulee etsiä muita vaihtoehtoja.

Kaikkien vastuulla on laatuloikka metsänhoidossa

Suomessa on vankka osaaminen hyvässä ja oikea-aikaisessa metsänhoidossa. Viime aikoina on kuitenkin ilmennyt puutteita metsänhoidon laadussa. Jokaisen toimijan tulee panostaa ilmaston kannalta laadukkaaseen metsänhoitoon. Ensiharvennusten hyvä laatu on tae tulevaisuuden puuston kasvulle ja käytölle. Metsälain muututtua uudistushakkuiden ajankohta on vapaasti valittavissa. Toimijoilla onkin iso vastuu auttaa metsänomistajia ajoittamaan uudistushakkuut siten, että hakkuita ei toteuta parhaan arvokasvun kannalta liian aikaisin.

Hiilikaupalla tuloja metsänomistajille ja hyötyä ilmastolle

Hiilikaupan avulla voidaan luoda kannusteita hiilensidontaan. Kaupallisen kynnyksen reunalla ovat esimerkiksi lannoitukseen ja kiertoaikojen pidentämiseen perustuvat hiilikaupamallit. Markkinaehtoisille ja standardoiduille malleille tulee antaa mahdollisuus kehittyä. Läpinäkyvän hiilensidontamarkkinan kehittäminen edesauttaa tehokasta ilmastotyötä niin paikallisella, kansallisella, EU-tasolla kuin kansainvälisestikin. Samalla sen on tuotava tuloja hiilensidontahyötyjä tuottaville metsänomistajille.

Pääkohdat

- Fiksua ilmastopolitiikkaa – eroon fossiilisista
- Metsien kasvuun ja terveyteen panostaminen on keskeistä
- Hakkuiden rajoittamiselle ei perusteita
- Panostusta metsänhoitoon kannattaa tehdä monipuolisesti
- Metsissä käytetään paikkaan sopivia monipuolisia keinoja
- Kaikkien vastuulla on laatuloikka metsänhoidossa
- Hiilikaupalla tuloja metsänomistajille ja hyötyä ilmastolle

Linkkejä tutkimuksiin sekä ohjeisiin

Metsänhoidon suositukset: <https://metsanhoidonsuositukset.fi/fi>

Ilmaston muutos ja metsänhoito (LUKE): https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/546573/luke-luobio_98_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Suometsät ja ilmasto (LUKE): <https://www.luke.fi/fi/ajankohtaista/teemat-ja-kampanjat/suometsat/suometsat-ja-ilmasto>

Jatkuva kasvatusta (LUKE): <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/551772>

Keinot lisätä metsän puun tuotantoa kestävästi ja kannattavasti (LUKE): <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/538697>